

TALIM SOHASIDAGI LOYIHALARNI BOSHQARISH

Mahfuza Shodiyarova Saydullayevna

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining 70411202 – Loyiha boshqaruvi

(Project Management) magistratura mutaxassisligi

sirtqi ta'lim shakli tinglovchisi

Toshkent imkoniyati cheklangan shaxslar uchun ixtisoslashtirilgan

1-son kasb-hunar maktabi "Ijtimoiy fanlar" o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zarur bo'lgan loyihaviy yondashuvni hisobga olgan holda ta'lim tizimini isloh qilish mavzusi ko'rib chiqiladi. Ta'lim loyihalarining xususiyatlari ko'rib chiqiladi, "ta'lim loyihasi", "o'quv mahsuloti" va "ta'lim xizmati" kabi atamalar aniqlanadi. Loyihani boshqarish jarayonlarining beshta asosiy guruhi mavjud; hayot davrlari bo'yicha ta'lim loyihalarini boshqarish jarayonlarining xususiyatlarini tavsiflaydi; ta'lim loyihasining asosiy manfaatdor tomonlari (manfaatdor tomonlari) aks ettiriladi va loyihani boshqarish jarayonida amalga oshirilishi kerak bo'lgan loyiha risklarini boshqarish jarayonlari aniqlanadi. Ta'lim loyihalarini boshqarish jarayonlari samaradorligini oshirishga yordam beradigan matritsali tashkiliy tuzilmani joriy etish taklif etiladi. Taklif etilayotgan tashkiliy tuzilmani amalga oshirish bo'yicha tavsiyalar ko'rsatilgan va loyiha boshqaruvini amalga oshirish va matritsali tashkiliy tuzilmadan foydalanishning asosiy ijobiy ta'siri aks ettirilgan.

Kalit so'zlar: loyiha boshqaruvi, ta'lim loyihasi, ta'lim, tashkiliy tuzilma.

Hozirgi vaqtda ta'lim jarayoniga ko'p vaqt ajratilmoqda, chunki milliy iqtisodiyotning rivojlanish darajasining muhim xususiyatlaridan biri mamlakatning ta'lim salohiyatining sifati hisoblanadi. Uni saqlab qolish uchun ta'lim xizmatlari bozorida turli dasturlarni taklif qiluvchi yangi ishtirokchilar paydo bo'ladi, bu shiddatli raqobat sharoitlarini va turli manbalardan moliyalashtirish uchun kurashni yaratadi. Bu holat, Ta'lim vazirligi tomonidan taqdim etilgan davlat regulyatorining faoliyati bilan birgalikda, ta'lim muassasalarini o'z resurslarini iloji boricha samarali boshqarishga majbur qiladi, shu bilan birga federal davlat ta'lim standartlari mazmuni uchun belgilangan talablarga javob beradi. ta'lim dasturlari va bozor talab qiladigan ta'lim xizmatlarining sifati va miqdori. Ushbu masala bo'yicha adabiyotlarni o'rganib chiqib, shuni ta'kidlashni istardimki, ta'lim xizmati odatda "... o'zlashtirish orqali shaxsni rivojlantirish va uning ta'lim ehtiyojlari va manfaatlarini qondirishga qaratilgan o'zaro bog'liq bo'lgan faoliyat majmuasi" ma'lum hajm va murakkablikdagi bilimlar, ko'nikmalar, qadriyatlar, operatsion tajriba va malakalar". Ta'lim xizmatini

boshqarishning samarali usullaridan biri, uni taqdim etishning vaqt oralig'i va hayot tsiklining xususiyatlarini hisobga olgan holda, loyiha yondashuvidir: "...bir ta'lim dasturiga talabalarni jalb qilish - bu bitta loyiha".

Ta'lim loyihasining maqsadi - ta'lim sohasidagi davlat va jamoat manfaatlarini amalga oshirish, iqtisodiy, ilmiy-texnikaviy va ijtimoiy natijalarga olib keladi. Loyiha faoliyatning turli yo'nalishlarini qamrab olishi mumkin: siyosiy va qonunchilikdan tortib marketing, menejment va kadrlar tayyorlashgacha va miqyosda: ta'lim tashkilotining mahalliy darajasidan xalqaro darajagacha.

Ta'lim loyihalarini amalga oshirishda hamkor sifatida turli hokimiyat organlari ham, mulkchilikning turli shakllaridagi tashkilotlar ham ishtirok etishlari kerak. Bir nechta ta'lim muassasalari ta'lim loyihalarida ishtirok etganda eng samarali hamkorlik kuzatiladi. Loyiha faoliyatida ishtirok etish orqali oliy ta'lim muassasalari ta'lim xizmatlarini ko'rsatishda ishtirok etish, tashkilot samaradorligini va umuman ta'lim tizimining sifat ko'rsatkichlarini sezilarli darajada oshirish imkoniyatiga ega.

Bugungi kunda eng ommabop, konsepsiyasiga asoslangan mavzuga yo'naltirilgan (tezaurus) yondashuv loyihaaning subyektiv yo'nalishi hayotning boshqa subyektlarini tanlash erkinligi bilan cheklangan bozor iqtisodiyotida samarali bo'lib kelmoqda.

Loyihalarni boshqarish amaliy va sintetik fan va ta'lim hisoblanadi. Loyihalarni boshqarishning alohida fan sifatida yuzaga kelishi loyihalarni boshqarishga bo'lgan talab va boshqarish usullarini ishlab chiqish va tanlashga bo'lgan zaruriyatning ortishi bilan bevosita bog'liq hisoblanadi. Bu, ayniqsa, 1970-yillarda G'arb mamlakatlaridagi yirik kompaniyalarning aksariyat qismida faoliyat sohalarining kengayishi va murakkablashib borishi, raqobat sharoitlarining kuchayishi sabab loyihalarni boshqarish usullarining rivojlanishi va keng foydalanilishiga katta ta'sir ko'rsatdi.

Loyihalarni boshqarish loyihaaning mohiyatiga ko'ra amal qilinishi maqsadga muvofiq sanaladi. Bunda loyihaaning quyidagi alohida belgilariga e'tiborni qaratish muhimdir:

- bir qator texnik, iqtisodiy, ijtimoiy, moliyaviy va boshqa talablarning bir vaqtning o'zida bajarilishi bilan erishilishi zarur bo'lgan aniq maqsadlar;
- loyihani amalga oshirish jarayonida muvofiqlashtirilishi talab etiluvchi vazifalar, operatsiyalar va resurslarning tashqi va ichki o'zaro bog'liqligi;
- loyiha boshlanish va yakunlanish muddatini aniqlash;
- resurslarning cheklanganligi;
- loyiha maqsadlarining betakrorlik darajasi va amalga oshirilish shartsharoitlarini aniqlash;
- turli xil kelishmovchiliklardan qocha bilmaslik.

Iqtisodiyot transformatsiyasi va xalqaro integratsiyalashuvi, iqtisodiyotda tarkibiy va tuzilmaviy o'zgarishlar tobora kuchayib borgan sari yangi xo'jalik sub'ektlarining paydo bo'lishi, ularning va mavjudlarining kuchli raqobat va turli

omillari ta'siri yuqori bo'lgan sharoitda yashab qolishi va rivojlanishi tobora murakkablashib boraveradi. Bu holat investitsiya loyihalarini boshqarishga nisbatan bo'lgan talab va mas'uliyatni ham yanada oshirishga olib keladi, o'z navbatida, yangidan-yangi usullarning paydo bo'lishiga ham sabab bo'ladi.

Ta'lim loyihasini boshqarishning asosiy natijalari maqsadlar, muddatlar, natijalarga erishish sifati va narxidir. Siz ta'lim loyihalarini amalga oshirish uchun tegishli loyihalarni boshqarish texnologiyalari, tarkibi, xususiyatlari va resurslarini belgilash orqali eng yaxshi natijalarga erishishingiz mumkin. Resurslarni boshqarish uchun loyihalarni boshqarish, aloqalarni boshqarish, xodimlarni boshqarish va boshqalar uchun samarali tashkiliy tuzilmani ta'minlash kerak. Resurslar, qoida tariqasida, ma'lum bir vaqt oralig'ida cheklangan. Resurslarning cheklanganligi oqibati ulardan eng yaxshi (optimal) foydalanish istagi. Oliy ta'lim muassasalarini boshqarish turli resurslardan foydalanadi va resurslarning alohida guruhlari haqiqatda boshqa turdagi resurslar: o'quv-uslubiy, ma'muriy, tashkiliy-boshqaruv, moliyaviy va boshqalarning murakkab kombinatsiyasini ifodalaydi. Ta'lim loyihalarining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganib chiqib, biz asosiy fikrlarni ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

* Ta'lim loyihalarini amalga oshirishning xususiyatlari - oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlarini ko'rsatish uchun litsenziyaning mavjudligi, qisman byudjetdan moliyalashtirish (agar byudjet joylari mavjud bo'lsa), bozorda yuqori raqobat;

* Tashqi sharoitlarga qarab ta'lim xizmatlarini ko'rsatishga asoslangan ta'lim loyihalari oliy ta'lim muassasasiga turli xil rentabellik keltiradi: ba'zi ta'lim loyihalari ta'lim xizmatlarining imidji va ko'lamini kengaytirish ustida ishlaydi, ba'zilari asosiy foyda keltiradi ;

* Ta'lim loyihalarini moliyalashtirish turli manbalardan amalga oshiriladi: talabalar mablag'lari, federal moliyalashtirish, korxonalar mablag'lari, homiylar va boshqalar.

Shuni ta'kidlash kerakki, oliy ta'lim muassasalarida loyihalarni samarali boshqarish ta'lim dasturi doirasida o'zaro bog'liq loyihalarni boshqarishda mumkin. , bu ta'lim loyihalarini amalga oshirish bilan bir vaqtda turli turdagi ta'lim xizmatlarini ko'rsatish orqali xususiy moliyalashtirishni qo'shimcha jalb qilish imkonini beradi.

Bizning fikrimizcha, aynan shunday ta'lim loyihalari turli ta'lim muassasalari o'rtasidagi o'zaro aloqaning tarmoq shakllariga asoslangan rivojlanish va o'sish uchun salohiyatga ega, chunki ular xalqaro ta'lim makonini shakllantirish jarayoniga bevosita ta'sir qiladi, global ta'lim darajasini rivojlantiradi va Rossiya universitetlariga ta'lim xizmatlarining jahon bozoriga qo'shilish va unda muvaffaqiyatli raqobatlashishga yordam berish.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Kukushkina L. A. Madaniy loyihalar bozorida xayriya va homiylik // Omsk ilmiy xabarnomasi. 2016. №8-82. 73-77 b.
2. Zarev V. A. Loyihani boshqarish: Darslik. - Moskva: DIA, 2014. 312 b.
3. Matyushok V. M., Burchakova M. A., Smarjevskiy I. A., Yakubova T. N., Lazanyuk I. V., Sorokin L. V., Matyushok S. V. Loyiha menejmenti. M-RUDN, 2010, darslik. 553 b.
4. Kukushkina L. A. Madaniy loyihalar bozorida xayriya va homiylik // Omsk ilmiy xabarnomasi. 2016. № 8-82. 73-77 b.
5. Matyushok V. M., Burchakova M. A., Smarjevskiy I. A., Yakubova T. N., Lazanyuk I. V., Sorokin L. V., Matyushok S. V. Loyiha menejmenti. M-RUDN, 2010, darslik. 553 b.
6. Lazanyuk I.V, Kareke G. T. Innovatsion loyihalar xatarlarni boshqarish: xatarlarni tahlil qilish va baholash // "Fan va ta'lim" LTD, 2015, 96 b.